

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES [*ELEANOR SHARPSTON*]
secinājumi,
sniegti 2013. gada 14. novembrī¹

Lieta C-390/12

**Robert Pflieger ,
Autoart a.s. ,
Mladen Vucicevic ,
Maroxx Software GmbH ,
Ing. Hans-Jörg Zehetner**

(Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich (Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

LESD 56. pants — Pakalpojumu sniegšanas brīvība — Azartspēles — Tiesiskais regulējums, ar kuru aizliegta nelicencētu spēļu automātu izvietošana — Ierobežots licenču skaits — Kriminālsodi — Samērīgums — Pamattiesību harta

1. Austrijas tiesības vienīgi licencētiem uzņēmējiem atļauj rīkot azartspēles, izmantojot spēļu automātus. Licences ir pieejamas ierobežotā skaitā. Spēļu automāti, kuri ir padarīti pieejami sabiedrībai bez licences, tiek konfiscēti un iznīcināti. Personām, kuras tiek uzskatītas par iesaistītām nelicencētu azartspēļu rīkošanā, uzliek administratīvo sodu vai kriminālsodu.

2. *Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich* (Augšaustrijas federālās zemes Neatkarīgais administratīvais senāts) jautā, vai ar LESD 56. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartu² (turpmāk tekstā – “Harta”) ir aizliegti šādi ierobežojumi un/vai to pārkāpuma gadījumā uzliktie sodi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Harta

3. Saskaņā ar Hartas 15. panta 2. punktu katrs Savienības pilsonis var brīvi meklēt darbu, strādāt, izmantot tiesības veikt uzņēmējdarbību un sniegt dažādus pakalpojumus jebkurā dalībvalstī. Ar 16. pantu saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un valstu tiesību aktiem un praksi ir atzīta darījumdarbības brīvība. Ar 17. pantu ikvienai personai ir garantētas tiesības iegūt, lietot, atsavināt un atstāt mantojumā likumīgi iegūtu īpašumu, kurš var tikt konfiscēts vienīgi sabiedrības interesēs par taisnīgu kompensāciju; tajā ir noteikts, ka īpašuma izmantošanu, ciktāl tas nepieciešams vispārējās interesēs, var reglamentēt ar tiesību aktiem.

1 — Oriģinālvaloda – angļu.
2 — OV 2010, C 83, 389. lpp.

4. 47. pantā ir noteikts, ka ikvienai personai, kuras Savienības tiesībās garantētās tiesības un brīvības tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. 50. pantā ir paredzēts, ka nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu.

5. 51. panta 1. punktā ir paredzēts, ka Hartas noteikumi attiecas uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus.

Līgums par Eiropas Savienības darbību

6. LESD 56. pantā ir aizliegti pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumi Savienībā dalībvalstu pilsoņiem, kas veic uzņēmējdarbību kādā dalībvalstī, bet sniedz pakalpojumus citas dalībvalsts personai [valstspiederīgajam].

7. LESD 52. panta 1. punktā, kas ir piemērojams pakalpojumu sniegšanai saskaņā ar LESD 62. pantu, ir skaidri paredzēta atkāpe no šī aizlieguma.

Valsts tiesības

8. *Glücksspielgesetz* (Azartspēļu likums, turpmāk tekstā – “*GSpG*”), tā spēkā esošajā redakcijā³, 2. pantā “loterijas” būtībā ir definētas kā azartspēles, kuras uzņēmējs ir padarījis pieejamas sabiedrībai, par kurām tiek maksātas likmes un no kurām tiek gūti laimesti. Šajā nolūkā “uzņēmējs” ir persona, kas darbojas neatkarīgi un pastāvīgi, lai gūtu ieņēmumus no azartspēļu rīkošanas, pat ja šī darbība nav paredzēta, lai radītu laimestus. Kad vairākas personas vienojas par šādu spēļu organizēšanu, tās visas tiek uzskatītas par uzņēmējiem, pat ja tām nav nodoms gūt ieņēmumus vai ja tās iesaistās vienīgi, lai padarītu spēli pieejamu sabiedrībai. Loterijas, attiecībā uz kurām nav izsniegta licence vai atļauja, ir prettiesiskas.

9. Ar *GSpG* 3. pantu tiesības rīkot azartspēles, izņemot azartspēles spēļu automātos, kuras saskaņā ar šī likuma 4. vai 5. pantu ir reglamentētas *Bundesländer* (federālo zemju) tiesību aktos, ir piešķirtas vienīgi Austrijas valstij.

10. *GSpG* 4. pantā ir noteikts, ka reģionālās azartspēles spēļu automātos 5. panta izpratnē neietilpst valsts azartspēļu monopolā.

11. *GSpG* 5. pantā ir noteikts, ka ikviena no deviņām *Bundesländer* nelielu laimestu azartspēļu, izmantojot spēļu automātus, rīkotājiem var piešķirt ne vairāk kā trīs licences. Licences tiek piešķirtas uz laikposmu līdz 15 gadiem ar nosacījumu, ka tiek ievērotas noteiktas sabiedriskās kārtības un spēlētāju aizsardzības prasības. Šādas azartspēles var tikt piedāvātas spēļu zālē ar 10 līdz 50 spēļu automātiem, kuru maksimālā likme ir EUR 10 un maksimālais laimests – EUR 10 000 apmērā par spēli, vai arī izvietojot ne vairāk kā trīs individuālos azartspēļu automātus ar maksimālo likmi EUR 1 un maksimālo laimestu EUR 1000 apmērā par spēli.

12. Saskaņā ar *GSpG* 14., 15. un 17. pantu, tos lasot kopā, Austrijas valsts ar noteiktiem nosacījumiem var piešķirt ekskluzīvas tiesības rīkot dažāda veida loterijas, piešķirot licenci līdz 15 gadiem apmaiņā pret nodevas samaksu.

3 — Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa ir norādījusi pašlaik spēkā esošās valsts tiesību normas. Tomēr šķiet, ka fakti, kas ir izraisījuši atsevišķus apgalvotos pārkāpumus, radušies pirms šīs tiesību akta redakcijas stāšanās spēkā. Valsts tiesai būs jānosaka, kura tiesību akta redakcija bija spēkā faktisko apstākļu rašanās brīdī.

13. Atbilstoši *GSpG* 21. pantam Austrijas valsts var piešķirt ne vairāk kā 15 ekskluzīvas licences rīkot azartspēles azartspēļu uzņēmumā (kazino) uz laikposmu līdz 15 gadiem. Nodeva EUR 10 000 apmērā ir jāmaksā par katru licences pieteikumu, bet nākamā nodeva EUR 100 000 apmērā – par katru piešķirto licenci. Par atbilstoši šīm licencēm rīkotajām azartspēlēm katru gadu ir jāmaksā nodoklis 16 līdz 40 % apmērā (*GSpG* 17., 28. un 57. pants un 59.a panta 1. punkts).

14. *GSpG* 52. pantā ir noteikts, ka ikvienam, kurš kā “uzņēmējs” rīko azartspēles vai piedalās to rīkošanā bez licences, var piespriest administratīvo sodu līdz EUR 22 000. Tomēr, ja likme ir lielāka par EUR 10 par spēli, pārkāpums atbilstoši tādā gadījumā piemērojamā *Strafgesetzbuch* (Kriminālkodekss, turpmāk tekstā – “*StGB*”) 168. panta 1. punktam izraisa kriminālatbildību. *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) ir nospriedusi, ka “spēļu virkne”, kurās individuālā likme ir zemāka par EUR 10, bet kopējā summa ir lielāka par to, izraisa kriminālatbildību saskaņā ar *StGB* 168. panta 1. punktu.

15. Saskaņā ar *GSpG* 53. pantu, ja ir aizdomas, ka azartspēļu automāts ticis ekspluatēts, pārkāpjot *GSpG* normas, tas uz laiku var tikt konfiscēts.

16. *GSpG* 54. pantā ir noteikts, ka priekšmeti, kas ir bijuši pārkāpuma izdarīšanas līdzekļi, saskaņā ar 52. panta 1. punktu ir jākonfiscē; visām personām, kam varētu būt prasījuma tiesības uz šiem priekšmetiem, ir jānosūta paziņojums. Administrācijai konfiscētie priekšmeti ir jāiznīcina.

17. Atbilstoši 56.a pantam uzņēmums, kurš rīko azartspēles, pārkāpjot likumu, ir jāslēdz.

18. Azartspēļu rīkošana komerciālos nolūkos, ko veikusi persona, kurai nav licences, ir kriminālpārkāpums. Saskaņā ar *StGB* 168. panta 1. punktu “ikviens, kas rīko spēles, kuras ir tieši aizliegtas vai kurās laimests vai zaudējums ir atkarīgs tikai vai galvenokārt no nejaušības, vai ikviens, kas veicina tikšanās, kas organizētas, lai šādas azartspēles varētu notikt, ar mērķi sev vai kādam citam gūt finansiālu labumu no šādas organizēšanas vai no šādas tikšanās”, ir izdarījis kriminālpārkāpumu. Bez licences rīkotas azartspēles ietilpst aizliegto spēļu definīcijā atbilstoši *GSpG* 52. panta 1. punkta 1. apakšpunktam, lasot to kopsakarā ar 2. panta 4. punktu. Paredzētie sodi ir brīvības atņemšana uz laiku līdz 6 mēnešiem vai naudassods līdz 360 dienas likmēm. *StGB* 168. panta 2. punktā ir noteikts, ka tas pats sods attiecas uz ikvienu, kas piedalās šādā azartspēlē kā *GSpG* 2. pantā definētais uzņēmējs.

Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

19. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz četrām tiesvedībām, kurās iesaistīti vairāki uzņēmumi Augšāustrijā (iesniedzējtiesa norāda, ka pašlaik tiek izskatīts daudz līdzīgu lietu). Valsts tiesvedībās *R. Pfleger, Autoart a.s. Prague* (turpmāk tekstā – “*Autoart*”), *M. Vucicevic, Maroxx Software GmbH* (turpmāk tekstā – “*Maroxx*”) un *H. J. Zehetner* ir pārsūdzējuši administratīvos lēmumus saistībā ar spēļu automātiem, kuri bez oficiālas licences darbības gatavībā bija izvietoti vairāku uzņēmumu telpās Augšāustrijā.

20. Pirmajā tiesvedībā finanšu policija uz laiku konfiscēja sešus azartspēļu automātus kādā viesnīcā Pergā [*Perg*], kurā tika rīkotas neatļautas azartspēles. *R. Pfleger* tika uzskatīts par organizētāju, bet *Autoart*, kas ir Čehijas Republikā reģistrēta sabiedrība, tika prezumēta par šo azartspēļu automātu īpašnieci. Kompetentā pašvaldības iestāde apstiprināja konfiskāciju. Savās apelācijas sūdzībās *R. Pfleger* apgalvo, ka viņš nav ne šo spēļu automātu īpašnieks, ne turētājs, ne arī azartspēļu organizētājs un nav piegādājis azartspēļu automātus viesnīcas īpašniekam, savukārt *Autoart* norādīja, ka tai nav nekādas juridiskas saiknes ar azartspēļu automātiem: tā nav to īpašniece, tā tos nav patapinājusi, iznomājusi, izplatījusi vai turējusi un “apsaimniekojusi”.

21. Otrajā tiesvedībā finanšu policija uz laiku konfiscēja astoņus spēļu automātus kādā uzņēmumā Velzā [Wels], attiecībā uz kuru tā uzskatīja, ka tas tos darījis pieejamus sabiedrībai bez atbilstošas licences. Spēļu automātu īpašnieks bija M. Vucicevic. Kompetentā pašvaldības iestāde apstiprināja konfiskāciju. Savā apelācijas sūdzībā M. Vucicevic atzīst, ka viņš iegādājies attiecīgās telpas, bet tajā pašā laikā noliedz, ka viņš būtu kļuvis par spēļu automātu īpašnieku.

22. Trešajā tiesvedībā finanšu policija uz laiku konfiscēja divus spēļu automātus, kuri bija darīti pieejami sabiedrībai bez atbilstošas licences kādā Vācijas pilsoņes Jacqueline Baumeister pārvaldītā tehniskās apkopes stacijā Regauā [Regau]. Kompetentā pašvaldības iestāde konfiskāciju apstiprināja; J. Baumeister apelācijas sūdzība par konfiskāciju tika iesniegta pēc noteiktā termiņa. Konfiskācija vēlāk tika apstiprināta un paziņota Austrijā reģistrētai sabiedrībai Maroxx kā spēļu automātu īpašnieci, kas cēla apelācijas sūdzību.

23. Ceturtajā tiesvedībā finanšu policija konfiscēja trīs spēļu automātus, kas bija darīti pieejami sabiedrībai bez atbilstošas licences kādā tehniskās apkopes stacijā Ensā [Enns], kuru pārvaldīja Hans-Jörg Zehetner. Kompetentā iestāde pārliecinājās, ka azartspēļu automātu īpašniece ir Maroxx, un pieņēma lēmumu apstiprināt konfiskāciju. H. J. Zehetner tika noteikts naudas sods EUR 1000 apmērā (vai gadījumā, ja tas netiktu samaksāts – 15 stundu ieslodzījums). Maroxx tika uzlikts naudas sods EUR 10 000 apmērā (vai 152 stundu ieslodzījums)⁴.

24. Savā apelācijas sūdzībā H. J. Zehetner apgalvoja, ka valsts tiesības nav saderīgas ar ES tiesībām, it īpaši ar LESD 56. pantu un atsevišķām Hartas normām.

25. Ņemot vērā, ka iesniedzējtiesā izskatāmo strīdu rezultāts attiecas uz Eiropas Savienības tiesību interpretāciju, iesniedzējtiesa iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par šādiem jautājumiem:

- “1) Vai LESD 56. pantā un [Hartas] 15.–17. pantā noteiktajam samērīguma principam pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotās tiesību normas, proti, GSpG 3.–5., 14. un 21. pants, saskaņā ar kuriem azartspēļu rīkošana, izmantojot spēļu automātus, ir iespējama tikai ar tādu nosacījumu – kura neievērošanas gadījumā draud gan kriminālsods, gan tieša tiesību ierobežošana –, ka iepriekš tiek saņemta licence, kuru skaits ir ierobežots, lai gan – cik zināms – līdz šim valsts nevienā tiesas vai administratīvā procesā nav pierādījusi, ka ar to saistītā noziedzība un/vai azartspēļu atkarība patiešām būtu ievērojama problēma, kuru nevar risināt ar atļautu spēļu kontrolētu ekspansiju attiecībā uz daudziem atsevišķiem piegādātājiem, bet gan tikai ar kontrolētu, mēreni reklamētu monopola turētāja (vai atsevišķu oligopola turētāju) darbības ekspansiju?
- 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidoša – vai LESD 56. pantā un [Hartas] 15.–17. pantā noteiktais samērīguma princips nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā GSpG 52.–54. un 56.a pants, kā arī StGB 168. pants, ar kuriem neskaidru likuma jēdzienu dēļ pat dažādu kategoriju personām (kuras varētu būt reģistrētas citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kā, piemēram, azartspēļu automātu tirgotājiem vai iznomātājiem), kuru dalība ir ļoti netieša, iestājas teju bezizņēmuma kriminālatbildība?
- 3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir noraidoša – vai demokrātiski tiesiskas valsts prasībām, kas acīmredzami ir [Hartas] 16. panta pamatā, un/vai [Hartas] 47. pantā noteiktajai taisnīguma un efektivitātes prasībai, un/vai LESD 56. pantā noteiktajai pārskatāmības prasībai, un/vai [Hartas] 50. pantā noteiktajam divkāršas tiesāšanas vai sodīšanas aizliegumam pretrunā ir tādas valsts tiesību normas kā GSpG 52.–54. un 56.a pants, kā arī StGB 168. pants, kuru savstarpējo nošķirumu skaidra likuma regulējuma trūkuma dēļ persona *ex ante* nemaz nevar iepriekš paredzēt un aplēst un katrā konkrētajā gadījumā tas ikreiz jānoskaidro dārgā formālā procesā, un

4 — Man nav skaidrs, kā juridiskai personai varētu tikt piemērots ieslodzījums (pat kā papildsods); taču šie fakti izriet no rīkojuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu.

ar kuriem tomēr ir saistītas ievērojamas atšķirības attiecībā uz piekritību (administratīva iestāde vai tiesa), tiesībām iejaukties, ar to saistīto stigmatizāciju katrā lietā un procesuālo stāvokli (piemēram, apgriezta pierādījumu nasta)?

- 4) Ja atbilde uz vienu no šiem trijiem jautājumiem ir apstiprinoša – vai ar LESD 56. pantu un/vai [Hartas] 15.–17. pantu, un/vai [Hartas] 50. pantu tiek liegts sodīt personu, kurai ir kāda no *GSpG* 2. panta 1. punkta 1. apakšpunktā un 2. panta 2. punktā minētajām ciešajām saiknēm ar azartspēļu automātu, un/vai liegts konfiscēt vai izņemt šos automātus, un/vai slēgt šādas personas uzņēmumu pilnībā?”

26. Rakstveida apsvērumus iesniedza *M. Vucicevic, Maroxx, H. J. Zehetner*, Austrijas, Beļģijas, Nīderlandes, Polijas un Portugāles valdības un Komisija. 2013. gada 17. jūnija tiesas sēdē *M. Vucicevic, Maroxx, H. J. Zehetner*, Austrijas un Beļģijas valdības un Komisija sniedza mutvārdu paskaidrojumus.

Analīze

Pieņemamība

27. Austrijas valdība norāda, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir nepieņemams, pamatojoties uz to, ka izklāstītie fakti un uzdotie jautājumi nav pietiekami precīzi, lai ļautu Tiesai sniegt lietderīgu atbildi. Šī valdība arī norāda, ka nav skaidrs, vai lietā ir pārrobežu elements, kas izraisa pakalpojumu sniegšanas brīvības piemērošanu.

28. Komisija uzskata, ka šie jautājumi ir pieņemami. Tā norāda, ka nevar tikt izslēgts, ka juridiskas personas no citām dalībvalstīm varētu vēlēties piedāvāt azartspēles Austrijā un uz tām tādējādi attiektos konkrētās valsts tiesības.

29. Neviena no pārējām lietas dalībniecēm, kas iesniegušas apsvērumus, nav analizējusi šo jautājumu.

30. Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai tikai valsts tiesa, kura izskata lietu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ir tā, kas, ņemot vērā lietas īpatnības, var novērtēt gan prejudiciālā nolēmuma nepieciešamību sava sprieduma taisīšanai, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību. Tāpēc gadījumā, ja uzdotie jautājumi skar ES tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu⁵.

31. Es neuzskatu, ka šajā lietā jautājumu faktiskais pamats un paši jautājumi nebūtu pietiekami skaidri, lai Tiesa nevarētu pasludināt nolēmumu. It īpaši rīkojumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu pietiekami detalizēti ir izklāstīti pamatlietā aplūkotais valsts tiesiskais regulējums, lai Tiesa varētu sniegt lietderīgu atbildi par pārbaudē svarīgajiem ES tiesību interpretācijas jautājumiem.

32. Attiecībā uz iebildumu par to, ka pārrobežu elements nav skaidrs, Tiesa ir nospriedusi, ka gadījumos, kad valsts tiesiskais regulējums ir piemērojams attiecībā uz visiem ES dalībvalstu pilsoņiem vienādi, tas var ietilpt tiesību normu saistībā ar pamatbrīvībām piemērošanas jomā, kaut vai vienīgi tādā apjomā, kad tās ir piemērojamas situācijām, kas saistītas ar tirdzniecību starp dalībvalstīm⁶. Spriedumā lietā Garkalns Tiesa nosprieda, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu šajā lietā bija pieņemams, kaut arī visi strīda elementi bija saistīti ar vienu dalībvalsti.

5 — 2012. gada 19. jūlija spriedums lietā C-470/11 Garkalns (17. punkts) un 2009. gada 10. marta spriedums lietā C-169/07 *Hartlauer* (Krājums, I-1721. lpp., 24. punkts).

6 — Spriedums lietā Garkalns (minēts iepriekš 5. zemsvirtras piezīmē, 21. punkts un tajā minētā judikatūra).

33. Šīs lietas fakti norāda uz to, ka uzņēmēji no citām dalībvalstīm ir ieinteresēti Austrijā rīkot azartspēles, izmantojot monētu automātus. Vienu no apelācijas sūdzībām valsts tiesā ir cēlusi Vācijas pilsoņe *J. Baumeister*, kura pārvaldība tehniskās apkopes staciju, kurā tika konstatēts monētu automāts bez licences, bet vienu no konfiscētajiem monētu automātiem acīmredzot bija piegādājis Čehijas Republikā reģistrēta sabiedrība *Autoart*. Līdz ar to es uzskatu, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Hartas piemērojamība

34. Visos prejudiciālajos jautājumos tiek lūgta Hartas normu interpretācija. Pirmām kārtām rodas jautājums, vai Harta ir piemērojama, ja valsts tiesa veic tādu valsts tiesiskā regulējuma tiesas pārbaudi kā pamatlietās, kurā ir paredzēta atkāpe no tiesībām, kas piešķirtas ar Eiropas Savienības tiesību aktiem.

35. Šo jautājumu uzdod *H. J. Zehetner*, Austrijas, Nīderlandes, Polijas un Portugāles valdības un Komisija. Saskaņā ar šo četru valdību iesniegtajiem apsvērumiem par šo jautājumu tās visas uzskata, ka Harta nav piemērojama pamatlietā aplūkotojām valsts tiesībām. *H. J. Zehetner* un Komisija pārstāv pretēju viedokli.

36. Es uzskatu, ka Harta nav piemērojama attiecībā uz valsts tiesībām, kurās ir paredzēta atkāpe no Līgumā garantētajām pamatbrīvībām.

37. Hartas piemērošanas joma ir definēta tās 51. panta 1. punktā, kurā ir noteikts, ka tā attiecas uz dalībvalstīm “tikai tad, ja tās isteno Savienības tiesību aktus”.

38. Vai jēdziena “isteno” izmantošana Hartas 51. pantā ierobežo tās piemērojamību gadījumiem, kad dalībvalstij tiek lūgts veikt specifisku pozitīvu darbību (piemēram, transponēt direktīvu)⁷, lai nodrošinātu atbilstību ES tiesībām?

39. Es tā nedomāju.

40. Es vēlos norādīt, ka (visdrīzāk) pastāv lingvistiskas atšķirības starp Hartas versijām dažādās vienlīdz autentiskās valodās. Tādējādi, ja angļu valodas versijā runa ir par “implementing”, vācu valodas versijā – par “bei der Durchführung des Rechts der Union”, bet franču valodas versijā – par “lorsqu’ils mettent en oeuvre le droit de l’Union”, tad spāņu un portugāļu valodās lietotajām versijām (piemēram) ir plašāka nozīme (attiecīgi – “cuando apliquen el Derecho de la Unión” un “quando apliquem o direito da União”). Šajā ziņā ikviens parasti cenšas izmantot Paskaidrojumus attiecībā uz Hartu⁸, kuri saskaņā ar LES 6. panta 1. punkta 3. apakšpunktu un pašas Hartas 52. panta 7. punktu ir jāņem vērā Hartas interpretācijā⁹. Tajos ir sniegtas šādas vadlīnijas saistībā ar 51. panta 1. punktu:

“[a]ttiecībā uz dalībvalstīm Tiesas judikatūra skaidri apstiprina, ka prasība ievērot Savienības noteiktās pamattiesības ir saistoša dalībvalstīm tikai tad, ja tās darbojas Savienības tiesību aktu jomā”.

Šajā ziņā ir norādīta atsauce uz četriem Tiesas spriedumiem lietās *Wachauf*, *ERT*, *Annibaldi* un *Karlsson* u.c.¹⁰.

7 — Es skaidri nošķiru transponēšanu un ieviešanu, no kuriem pēdējai ir daudz plašāka nozīme.

8 — Paskaidrojumi attiecībā uz Pamattiesību hartu (OV 2007, C 303, 17. lpp.).

9 — Skat. 2013. gada 22. janvāra spriedumu lietā C-283/11 *Sky Österreich* (42. punkts) un 2010. gada 22. decembra spriedumu lietā C-279/09 *DEB* (Krājums, I-13849. lpp., 32. punkts).

10 — 1989. gada 13. jūlija spriedums lietā 5/88 *Wachauf* (*Recueil*, 2609. lpp.), 1991. gada 18. jūnija spriedums lietā C-260/89 *ERT* (*Recueil*, I-2925. lpp.), 1997. gada 18. decembra spriedums lietā C-309/96 *Annibaldi* (*Recueil*, I-7493. lpp.) un 2000. gada 13. aprīļa spriedums lietā C-292/97 *Karlsson* u.c. (*Recueil*, I-2737. lpp.).

41. Spriedumos, kuri pasludināti pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās, Tiesa apstiprināja, ka valsts tiesiskajam regulējumam, kas *ietilpst* Eiropas Savienības tiesību *piemērošanas jomā*, ir jāatbilst Hartai un ka “Eiropas Savienības tiesību *piemērojamība* nozīmē arī [H]artā garantēto pamattiesību piemērošanu”¹¹. Tiesa tādējādi jau skaidri norādīja, ka ir jāpārbauda, vai šādā situācijā ir jāpiemēro ES tiesības (proti, kas *ietilpst* “ES tiesību *piemērošanas jomā*”), nevis tas (iespējams, daudz šaurākais kritērijs), vai dalībvalsts “īsteno” ES tiesības, veicot specifisku pozitīvu darbību¹².

42. Judikatūra, kas minēta Paskaidrojumos attiecībā uz Hartas 51. panta 1. punktu, sniedz derīgu norādi par to, ko nozīmē “Savienības tiesību piemērošanas joma”. Spriedumos lietā *Wachauf* un lietā *Karlsson* u.c. bija runa par valsts tiesību normām, kurās bija detalizēti noteikta ES regulu piemērošana attiecībā uz papildmaksājumiem pienam. Tajos ir minēta skaidra prasība noteikt atsevišķas valsts tiesību normas, lai papildinātu ES normas, un, pievienojot nianšes, padarīt tās pilnībā darbotiespējīgas. Šim valsts tiesību normām tāpat bija jāatbilst pamattiesībām, kādas tās atzītas saskaņā ar ES tiesībām. Turpretim spriedumā lietā *Annibaldi* konkrētajā valsts tiesību aktā (reģionālais tiesību akts, ar kuru noteikta dabas un arheoloģisko parku izveide) nekas nebija skaidri noteikts par Kopienas tiesību aktu attiecībā uz lauksaimniecības tirgu kopējo organizāciju, vidi vai kultūru īstenošanu (vai patiešām darbību), kā arī nebija minēta nekāda piesaiste Kopienas tiesībām.

43. Tādējādi šajā lietā spriedumam lietā *ERT* ir īpaša nozīme. Šī lieta attiecās uz valsts tiesībām, kuras ļāva vienai televīzijas raidorganizācijai iegūt televīzijas monopolu pār visu dalībvalsts teritoriju un veikt visa veida televīzijas apraidi. Jautājums radās par to, vai šāds valsts tiesību akts nav pretrunā Līgumā garantētajai pakalpojumu sniegšanas brīvībai. Tiesa nosprieda, ka, ciktāl šāds monopols rada diskriminējošas sekas attiecībā uz citu dalībvalstu raidorganizācijām, tas ir aizliegts ar EEK līguma 59. pantu (tagad – LESD 56. pants), ja vien tiesību normas nav attaisnotas ar kādu no EEK līguma 56. pantā norādītajiem pamatiem (tagad – LESD 52. panta 1. punkts), uz kuru ir atsauce EEK 66. pantā (tagad – LESD 62. pants)¹³. Tādējādi spriedums lietā *ERT* attiecās uz situāciju, kurā dalībvalsts tiesībās bija atkāpe no pamatbrīvības sniegt pakalpojumus.

44. Spriedumā lietā *ERT* radās nākamais jautājums, vai ar valsts tiesībām ir ievērots Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECTK) 10. pants. Tiesa norādīja, ka pamattiesības veido vispārējo tiesību principu neatņemamu sastāvdaļu, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa, un ka tā nevar noteikt pasākumus, kuri būtu nesaderīgi ar šīm tiesībām¹⁴. Ja valsts tiesības ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā un ja Tiesai tiek lūgts sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesai ir jāsniedz visi interpretācijas kritēriji, kas nepieciešami valsts tiesai, nosakot, vai šīs tiesību normas ir saderīgas ar pamattiesībām, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa¹⁵. It īpaši Tiesa uzskatīja, ka, ja dalībvalsts atsauca uz kombinētajām EEK līguma 56. un 66. panta (tagad – LESD 52. panta 1. pants un 62. pants) normām, lai pamatotu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tiek radīti šķēršļi pakalpojumu sniegšanas brīvības īstenošanai, šāds pamatojums ir jāinterpretē kontekstā ar vispārējiem tiesību principiem un it īpaši – ar pamattiesībām. Tikai tad, ja valsts tiesību normas ir saderīgas ar pamattiesībām, kuras garantē Tiesa un kuras ir ietvertas ECTK 10. pantā, tās ir pieļaujamas kā izņēmumi no pakalpojumu sniegšanas brīvības¹⁶.

45. Spriedumā lietā *ERT* tādējādi skaidrots, ka, ja dalībvalsts pieņem tiesību normu, ar kuru tiek izdarīta atkāpe no LESD garantētas pamatbrīvības, šī tiesību norma ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. Iespēja izdarīt atkāpi no ES tiesībās garantētajām pamattiesībām noteiktos gadījumos ir pilnvara, ko dalībvalstis izmanto un kas ES tiesībās tiek atzīta, bet šīs pilnvaras

11 — 2013. gada 26. februāra spriedums lietā C-617/10 *Åkerberg Fransson* (21. punkts; mans izcēlums) un 2013. gada 26. septembra spriedums lietā C-418/11 *TEXDATA Software* (73. punkts; mans izcēlums).

12 — Ja jēdzienus “transponēšana” un “ieviešana” neuzskata par sinonīmiem, iespējamā nozīmes atšķirība ir sašaurināta. Skat. 7. zemsvītras piezīmi.

13 — 26. punkts.

14 — 41. punkts.

15 — 42. punkts.

16 — 43. punkts.

izmantošana ir sīki noteikta ES tiesībās. Ja tiesa – vai tā būtu valsts tiesa, vai Tiesa – pārbauda, vai valsts tiesiskais regulējums, ar kuru tiek ierobežota šādas pamatbrīvības izmantošana, ietilpst atkāpēs no Līguma (un tādējādi ir atļauts), šis pārbaudes process tiek veikts, atsaucoties un saskaņā ar kritērijiem, kas atvasināti no ES tiesībām, nevis valsts tiesībām. Tādējādi, piemēram, interpretācijas normas, saskaņā ar kurām šādas atkāpes ir jāinterpretē šauri, un samērīguma pārbaudes piemērošana atkāpei, kura ir *prima facie* atļauta, izriet no pašām ES tiesībām. Ņemot vērā, ka vienīgi valsts tiesību norma, kurā paredzēta atkāpe, kura ir saderīga ar šiem ES tiesību kritērijiem, ir atļauta (citādi Līguma brīvībām būtu augstāks spēks), tiesību norma, kurā paredzēta atkāpe, pati ietilpst ES tiesību piemērošanas jomā. Manā skatījumā tās ir gan labi pazīstamās Līguma struktūras (aizsargātās tiesības, ierobežotas atkāpes no šīm tiesībām), gan sprieduma lietā *ERT* iekļaušanas Paskaidrojumos attiecībā uz Hartas 51. pantu obligātās sekas.

46. Tādējādi ir jāuzskata, ka dalībvalsts “īsteno Savienības tiesības” 51. panta izpratnē, kad tā paredz atkāpi no pamattiesībām. No minētā izriet, ka ir jāpiemēro Harta. Tā kā ar pamatlīdētās aplūkoto valsts tiesību normu tiek “īstenotas” ES tiesības, jo tā ietilpst ES tiesību piemērošanas jomā, tā ir jāinterpretē kopsakarā ar Hartu.

47. Tagad es vēlos pievērsties uzdotajiem jautājumiem.

1. jautājums

48. Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai LESD 56. pants un/vai Hartas 15.–17. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tiesības rīkot azartspēles, izmantojot azartspēļu automātus, tiek ierobežotas ar tām personām vai uzņēmumiem, kam ir licences, kuras ir pieejamas ierobežotā skaitā. Konkrētāk, tiek jautāts, vai samērīguma princips ir pārkāpts gadījumā, ja nav pierādīts, ka noziedzība un atkarība no azartspēlēm ir uzskatāma par nozīmīgām problēmām un ka, ja šīs problēmas pastāv, tās nevar tikt mazinātas ar daudziem privātiem pakalpojumu sniedzējiem atļautu azartspēļu kontrolētu ekspansiju, tā vietā, lai atļautu kontrolētu ierobežota skaita pakalpojumu sniedzēju ekspansiju.

49. Vispirms es izskatīšu LESD 56. pantu un tad – Hartu.

LESD 56. pants

50. Tagad ir apjomīga Tiesas judikatūra attiecībā uz azartspēlēm (ieskaitot četrus lūgumus sniegt prejudiciālus nolēmumus, kas iesniegti saistībā ar agrākām tiesvedībām attiecībā uz *GSpG*)¹⁷, kurā ir paredzēti kritēriji, saskaņā ar kuriem ir jāizvērtē LESD 56. panta interpretācijas jautājums.

51. Šajā judikatūrā tiek skaidrots, ka tāds tiesiskais regulējums kā pamatlīdētā, saskaņā ar kuru vienīgi ierobežots skaits licenču turētāju var rīkot azartspēles, bet visiem pārējiem uzņēmējiem – vai tie būtu dibināti Austrijā, vai jebkurā citā dalībvalstī – ir aizliegts piedāvāt šādus pakalpojumus, ir uzskatāms par pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu un kā tāds tas ir aizliegts ar LESD 56. pantu¹⁸. Šāds ierobežojums tomēr var tikt attaisnots, balstoties uz LESD vai primārajos vispārējo interešu apsvērumos skaidri noteiktajām atkāpēm¹⁹.

17 — *GSpG* tiesību normas radīja pamatu lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu arī lietās, kurās pasludināti 2010. gada 9. septembra spriedums C-64/08 *Engelmann* (Krājums, I-8219. lpp.), kas attiecās uz licenču turētāju, kuri pārvalda spēļu namus, pienākumu nodrošināt, ka to juridiskā adrese ir dalībvalsts teritorijā, 2011. gada 15. septembra spriedums C-347/09 *Dickinger* un *Ömer* (Krājums, I-8185. lpp.), kurā bija runa par viena uzņēmēja monopolu interneta kazino spēļu rīkošanai, un 2012. gada 12. jūlija spriedums C-176/11 *HIT* un *HIT LARIX*, kurš attiecās uz kazino reklāmu. Visjaunākais spriedums šajā ziņā ir spriedums apvienotajās lietās C-186/11 un C-209/11 *Stanleybet* u.c., kurš attiecās uz azartspēļu norises nodrošināšanas, pārvaldības, organizēšanas un rīkošanas ekskluzīva monopola piešķiršanu valsts akciju sabiedrībai un kurš pasludināts 2013. gada 24. janvārī, tātad pēc rīkojuma par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu šajā lietā pieņemšanas.

18 — Spriedums apvienotajās lietās *Stanleybet* u.c. (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 21. punkts).

19 — Turpat, 22. punkts; skat. arī spriedumu lietā *Garkalns* (minēts iepriekš 5. zemsvītras piezīmē, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

52. Austrijas valdība apgalvo, ka ierobežojums ir attaisnots, jo tā mērķis ir nodrošināt augstu spēlētāju aizsardzības pakāpi un noziedzības novēršanu. *Marrox, M. Vucicevic* un *H. J. Zehetner* tomēr apgalvo, ka galvenais valdības mērķis bija palielināt nodokļu ieņēmumus.

53. Tiesa uzskata, ka dalībvalstu ierobežojumi azartspēļu pakalpojumiem ir attaisnojami, ja tie ir paredzēti, lai nodrošinātu patērētāju aizsardzību, tostarp spēlētāju aizsardzību no atkarības no azartspēlēm²⁰, un novērstu noziedzību²¹. Savukārt dalībvalsts valdības ieņēmumu palielināšana nav mērķis, ar ko var tikt attaisnots pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, kaut gan tas var radīt pakārtotu ieguvumu konkrētajai valdībai²².

54. Faktiski valsts tiesai ir jānosaka, kādus mērķus ir paredzēts sasniegt ar konkrētajām valsts tiesībām²³. Ja tiesa konstatē, ka patiesais mērķis ir galvenokārt palielināt ieņēmumus, tad ierobežojums ir jāuzskata par nesaderīgu ar LESD 56. pantu.

55. Turpretī, ja valsts tiesa uzskata, ka ierobežojums patiešām ir vērst uz atļautu mērķu sasniegšanu, proti, patērētāju aizsardzību un noziedzības novēršanu, tad tai ir jāizvērtē, vai ierobežojums ir samērīgs. Tiesai ir jāpārlicinās, ka ierobežojums ir piemērots, lai sasniegtu ar konkrēto tiesisko regulējumu sasniedzamo mērķi attiecībā uz aizsardzību, kuru ar to ir iecerēts nodrošināt, un nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai sasniegtu šos mērķus.

56. Kā Tiesa atzinusi savā judikatūrā, tāpat kā dalībvalsts, kura cenšas nodrošināt īpaši augstu aizsardzības pakāpi, var pamatoti uzskatīt, ka, vienīgi piešķirot ekskluzīvas tiesības vienai juridiskai personai, kura ir pakļauta stingrai kontrolei, tā var cīnīties ar azartspēļu riskiem²⁴, tāpat arī dalībvalsts var uzskatīt, ka sistēma, kurā licences tiek izsniegtas nelielam pakalpojumu sniedzēju lokam, ir piemērota metode šādu risku apkarošanai. Kā Tiesa secinājusi spriedumā lietā *Engelmann*²⁵, spēļu namu pārvaldīšanas licenču skaita ierobežojums “pats par sevi ļauj ierobežot spēlēšanas iespējas [..]. Tā kā patērētājiem ir jāpārvietojas, lai ierastos spēļu nama telpās un lai varētu piedalīties attiecīgajās azartspēlēs, šo namu skaita ierobežojuma rezultātā tiek nostiprināti šķēršļi dalībai šādās spēlēs”.

57. Tādējādi šķiet, ka spēļu namu skaita ierobežošana ir samērīgs pasākums, lai sasniegtu patērētāju aizsardzības un noziedzības novēršanas mērķus. Atļaujot lielākam uzņēmumu skaitam sniegt šādus pakalpojumus, būtu mazāk iespējams sasniegt šos mērķus, jo tā tiktu sniegtas plašākas iespējas azartspēlēm. Ar šādu politiku būtu grūtāk sasniegt augstu aizsardzības līmeni. Tā tomēr ir pakļauta valsts tiesas pārbaudei, kurai, analizējot tai iesniegtos faktus un pierādījumus, būs jāņem vērā arī licencētājiem spēļu namiem piemēroto pārbaūžu raksturs, biežums un intensitāte²⁶.

58. Pierādīšanas pienākums par to, ka ierobežojums ir samērīgs, gulstas uz Austrijas iestādēm, kurām ir pienākums valsts tiesai, kurai ir jāspriež par šo jautājumu, iesniegt visus vajadzīgos pierādījumus, kas tai ļautu pārliecināties, ka minētā tiesību norma faktiski ir vēsta uz noteiktā mērķa sasniegšanu un ar to šis mērķis varētu tikt sasniegts²⁷. Spriedumā lietā *Dickinger* un *Ömer*²⁸ Tiesa skaidroja, ka valsts tiesai ir jānoskaidro, vai kriminālās vai krāpnieciskās darbības, kā arī atkarība no azartspēlēm bija problēma Austrijā lietas apstākļu norises laikā un vai atļautu un reglamentētu darbību ekspansija varēja atrisināt šo problēmu. Šī lieta prasa valsts tiesai īstenot tādu pašu pārbaudi.

20 — 2010. gada 8. septembra spriedums apvienotajās lietās C-316/07, no C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07 un C-410/07 *Stoß* u.c. (Krājums, I-8069. lpp., 74. un 75. punkts un tajos minētā judikatūra).

21 — 2003. gada 11. septembra spriedums lietā C-6/01 *Anomar* u.c. (*Recueil*, I-8621. lpp., 61.–75. punkts).

22 — 2011. gada 30. jūnija spriedums lietā C-212/08 *Zeturf* (Krājums, I-5633. lpp., 52. punkts un tajā minētā judikatūra) un spriedums lietā *Dickinger* un *Ömer* (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 55. punkts).

23 — Spriedums apvienotajās lietās *Stanleybet* u.c. (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

24 — Spriedums apvienotajās lietās *Stanleybet* u.c. (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 29. punkts).

25 — Spriedums lietā *Engelmann* (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 45. punkts).

26 — Šī analīze var palīdzēt arī valsts tiesai, nosakot licenču piešķiršanas prasību patiesos mērķus. Skat. iepriekš 54. un 55. punktu.

27 — Skat. spriedumu apvienotajās lietās *Stoß* u.c. (minēts iepriekš 20. zemsvītras piezīmē, 71. punkts).

28 — Minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 66. punkts.

59. Valsts tiesai ir arī jāpārbauda, vai valsts tiesiskais regulējums patiešām atspoguļo bažas sasniegt mērķi konsekventi un sistemātiski²⁹. Tā kā ierobežota skaita licenču turētāju prakse var būt noteicoša mērķu sasniegšanā vai nesasnēgšanā, ir svarīgi šādā pārbaudē ņemt vērā šo licenču turētāju komercpolitiku³⁰.

60. Iesniedzējtiesa savā rīkojumā par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu norāda, ka licenču turētāju komercpolitika nav ierobežota ar kontrolētu ekspansiju, kurā ir ierobežota reklāma. Tā norāda, ka, tieši pretēji, licenču turētāji iesaistās “agresīvā” reklāmas kampaņā, kas tiek raksturota kā tāda, kurai ir “milzīgi izdevumi”, kas veicina azartspēļu pozitīvo tēlu un iedrošina aktīvu dalību. Ja Tiesa ir atzinusi, ka mērena reklāma var būt saderīga ar patērētāju aizsardzības politiku, tad tas tā ir vienīgi attiecībā uz reklāmu, kas ir stingri ierobežota ar to, kas vajadzīgs, lai virzītu patērētājus uz kontrolētu spēļu tīklu³¹. Reklāma, kas iedrošina spēlēt azartspēles, banalizējot tās, piešķirot tām pozitīvu tēlu vai palielinot to pievilcību, tiecas drīzāk paplašināt vispārējo azartspēļu tirgu, nevis novirzīt esošo tirgu uz noteiktiem patērētājiem. Šāda ekspansīva komercpolitika ir pilnībā nesaderīga ar augsta patērētāju aizsardzības līmeņa sasniegšanu. Kā Tiesa nosprieda spriedumā lietā *Dickinger* un *Ömer*, “[..] dalībvalsts nevar pamatoties uz sabiedriskās kārtības apsvērumiem saistībā ar vajadzību mazināt iespēju spēlēt azartspēles tiktāl, ciktāl šis dalībvalsts iestādes rosina un mudina patērētājus piedalīties azartspēlēs, lai valsts kasei gūtu [finansālu] labumu”³².

61. Valsts tiesai ir jānoskaidro faktiskais pamatlietās aplūkojamā valsts tiesiskā regulējuma mērķis un, ja tas ir atļauts mērķis, jāizvērtē, vai tiesiskais regulējums faktiski ir samērīgs, saskaņots un konsekvents attiecībā pret šo mērķi.

62. Rodas jautājums, vai ir nepieciešama valsts tiesību akta, par kuru ir runa šajā pamatlietā, turpmāka pārbaude kontekstā ar Hartas 15., 16. un 17. pantu?

Hartas 15., 16. un 17. pants

63. Ar Hartas 15. panta 2. punktu³³ katram Savienības pilsonim ir atzītas tiesības veikt uzņēmējdarbību un sniegt dažādus pakalpojumus jebkurā dalībvalstī. Paskaidrojumos attiecībā uz Hartu³⁴ arī apstiprināts, ka 15. panta 2. punktā ir runa par darba ņēmēju pārvietošanās brīvību, brīvību veikt uzņēmējdarbību un LESD 26., 45., 49. un 56. pantā noteikto pakalpojumu sniegšanas brīvību. Tā kā tiesību norma attiecībā uz šo brīvību ir paredzēta Līgumos, tās piemērošanas joma un interpretācija ir noteikta Hartas 52. panta 2. punktā, kurā noteikts, ka šādas brīvības “izmanto saskaņā ar noteiktajiem nosacījumiem un ierobežojumiem”. Paskaidrojumā attiecībā uz Hartas 52. panta 2. punktu ir arī apstiprināts, ka “Harta nemaina EK līgumā noteikto tiesību sistēmu, ko nosaka līgumos”. Tādējādi, ciktāl tas attiecas uz šo tiesvedību, Hartas 15. panta 2. punkta ievērošana ir līdzvērtīga LESD 56. panta ievērošanai.

29 — Spriedums apvienotajās lietās *Stanleybet* u.c. (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 27. punkts) un 2009. gada 8. septembra spriedums lietā C-42/07 *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International* (Krājums, I-7633. lpp., 49.–61. punkts un tajos minētā judikatūra).

30 — Spriedums lietā *Dickinger* un *Ömer* (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 58. punkts).

31 — Spriedums lietā *Dickinger* un *Ömer* (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 68. punkts).

32 — Turpat, 62. punkts.

33 — Vienīgi Hartas 15. panta 2. punkts ir atbilstošs šīs lietas faktiskajiem apstākļiem. 15. panta 1. punkts attiecas uz tiesībām strādāt un iesaistīties brīvi izraudzītā vai akceptētā profesijā, savukārt ar 15. panta 3. punktu trešo valstu pilsoņiem, kuriem ir atļauja strādāt dalībvalstu teritorijā, ir noteiktas tiesības uz tādiem pašiem darba apstākļiem, kādi ir Savienības pilsoņiem.

34 — Minēts iepriekš 8. zemsvītras piezīmē.

64. Hartas 16. pantā ir atzīta darījumdarbības brīvība, taču ir skaidri noteikts, ka tai ir jābūt “saskaņā ar Savienības tiesību aktiem un valstu tiesību aktiem un praksi”. Kā tostarp apstiprināts Paskaidrojumos attiecībā uz Hartu, uz šo brīvību var tikt attiecināti Hartas 52. panta 1. punktā atļautie ierobežojumi. Šajā pantā ir noteikts, ka visiem Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība un, ievērojot samērīguma principu, tiem ir jābūt nepieciešamiem un patiešām jāatbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Eiropas Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības.

65. Spriedumā lietā *Sky Österreich*³⁵ Tiesa apstiprināja, ka “darījumdarbības brīvība var tikt pakļauta plaša mēroga valsts varas iejaukšanās pasākumiem, kuri vispārējās interesēs var radīt ierobežojumus ekonomiskās darbības īstenošanai. Šis apstāklis tostarp atspoguļojas veidā, kādā ir jāievieš proporcionalitātes [samērīguma] princips saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu”.

66. Manā skatījumā šī brīvība ir nodrošināta, ja ir ievērotas attiecīgās Līguma normas, it īpaši prasība ievērot samērīguma principu, ierobežojot pakalpojumu sniegšanas brīvību.

67. Hartas 17. pantā ir atzītas tiesības uz īpašumu, kura izmantošanu “var noteikt ar tiesību aktiem, ciktāl tas nepieciešams vispārējās interesēs”. Paskaidrojumā attiecībā uz šo pantu ir noteikts, ka tas ir balstīts uz ECTK 1. protokola 1. pantu. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu [šo tiesību] nozīme un apjoms ir tāds pats kā ECTK garantētajām tiesībām un, ciktāl tiesību ierobežojumi ir atļauti, tie nevar pārsniegt ar ECTK atļautos ierobežojumus.

68. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru tiesībām uz īpašumu var tikt noteikti samērīgi ierobežojumi. Spriedumā lietā *Křížan* u.c. virspalāta nosprieda, ka “tiesības uz īpašumu nav absolūta prerogātīva un tās ir jāapskata, ņemot vērā to funkcijas sabiedrībā. Tā rezultātā šo tiesību izmantošanai var tikt piemēroti ierobežojumi ar nosacījumu, ka šie ierobežojumi faktiski atbilst vispārējo interešu mērķiem un attiecībā uz vēlamo mērķi nav uzskatāmi par nesamērīgu un nepieņemamu traucējumu, kas apdraud tādējādi garantēto tiesību pašu būtību”³⁶. No tā izriet, ka ar samērīgu, vispārējās interesēs veiktu spēļu automātu izmantošanas ierobežojumu Hartas 17. pants netiek pārkāpts.

69. Man šķiet, ka spēļu automātu izmantošanas ierobežojums, kas ir atļauts saskaņā ar LESD 56. pantu, kurš ietver prasību nodrošināt atbilstību samērīguma principam, ir saderīgs arī ar Hartas 17. pantu. Šāds īpašuma izmantošanas ierobežojums nepārsniedz to, kas atļauts ar ECTK 1. protokola 1. pantu, ar kuru tiesības uz īpašumu ir pakļautas “valsts tiesīb[ām] pieņemt tādus tiesību aktus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm”.

70. Tādējādi manā skatījumā ar Hartas 15.–17. pantu nav noteikti plašāki pienākumi, kas ir jāizpilda, lai pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums būtu atļauts, par tiem, kas jau ir noteikti Tiesas judikatūrā par LESD 56. pantu.

71. Šo iemeslu dēļ es ierosinu Tiesai uz pirmo jautājumu atbildēt tā, ka LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek pieļauts tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, saskaņā ar kuru vienīgi ierobežots skaits licenču turētāju var rīkot azartspēles, ja vien šis ierobežojums nav pamatots ar tādiem primāriem sabiedrības interešu mērķiem kā patērētāju aizsardzība un/vai noziedzības novēršana, konsekvēti un saskaņoti, ņemot vērā pastāvošo licenču turētāju komercpolitiku, ir vērsti uz šī mērķa sasniegšanu un ir samērīgi. Tas, vai šie kritēriji ir izpildīti, ir jānosaka valsts tiesai. Ciktāl ierobežojums atbilst šiem kritērijiem, tas nav aizliegts ar Hartas 15., 16. vai 17. pantu.

35 — Minēts iepriekš 19. zemsvirtras piezīmē, 46. un 47. punkts.

36 — 2013. gada 15. janvāra spriedums lietā C-416/10 (113. punkts un tajā minētā judikatūra).

2. jautājums

72. Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai ar LESD 56. pantā un Hartas 15.–17. pantā paredzēto samērīguma principu netiek pieļauts tāds tiesiskais regulējums, kāds noteikts *GSpG* 52.–54. un 56.a pantā un *StGB* 168. pantā, kuros neprecīzu juridisku definīciju dēļ kriminālatbildība tiek paplašināta uz ļoti attālināti iesaistītām personām (kā piemēram, spēļu automātu pārdevējiem un iznomātājiem).

73. Šim jautājumam, tāpat kā trešajam un ceturtajam jautājumam, ir nozīme vienīgi tad, ja valsts tiesa nolemj, ka ar LESD 56. pantu nav aizliegts pamatlietās aplūkotais ierobežojums. Ja ar LESD 56. pantu šis ierobežojums netiek pieļauts, tad arī ES tiesības nepieļauj kriminālsoda uzlikšanu par ierobežojuma pārkāpumu³⁷.

74. Ciktāl dalībvalstīm saskaņā ar ES tiesību aktiem ir atļauts paredzēt atkāpes no LESD 56. panta un noteikt azartspēļu pakalpojumu sniegšanas ierobežojumus, tās var paredzēt arī kriminālsodus, lai ieviestu šos ierobežojumus, ja šie sodi ir samērīgi un ja ar tiem ir ievērotas pamattiesības.

75. Manā skatījumā individuālais kriminālatbildības par valsts tiesību akta, ar kuru noteikts ierobežojums, pārkāpšanu apmērs, lai tas būtu samērīgs, nedrīkst tikt paplašināts uz citām, nevis tām personām, kuras ir tieši vai netieši atbildīgas par pārkāpumu un kuras zināja vai kurām bija jāzina, ka to darbības veicinās pārkāpuma izdarīšanu.

76. Saistībā ar preču brīvu apriti Tiesa ir atzinusi, ka kriminālatbildība var tikt paplašināta uz tiem, kas palīdz izdarīt kriminālpārkāpumu vai ir tā līdzdalībnieki³⁸. Šādas personas nav tieši atbildīgas par krimināltiesību pārkāpšanu – tās pašas nedara sabiedrībai pieejamus spēļu automātus bez licences –, bet tās atvieglo pārkāpuma izdarīšanu.

77. Manā skatījumā kriminālatbildības noteikšana personām, kuras ir netieši atbildīgas par ierobežojuma pārkāpšanu, ja tās zināja vai tām bija jāzina, ka ar savām darbībām tās veicinās pārkāpuma veikšanu, dod ieguldījumu ierobežojuma ieviešanā un tādējādi – vēlamās augstās aizsardzības pakāpes sasniegšanā. Tomēr būtu nesamērīgi paplašināt kriminālatbildību uz personām, kuras nezināja un nevarēja zināt par pārkāpumu, jo šādām personām nav izvēles iespēju izvairīties no līdzdalības pārkāpumā.

78. Valsts tiesai, lai nodrošinātu ES tiesību iedarbīgumu, valsts tiesiskais regulējums jāinterpretē saskaņā ar ES tiesībām, ciktāl tas ir iespējams, ņemot vērā visu valsts tiesību aktu kopumu un piemērojot tajā atzītas interpretācijas metodes³⁹.

79. Tādējādi manā skatījumā ar LESD 56. pantu un Hartas 15., 16. un 17. pantu nav aizliegta tiesību norma, kas paplašina kriminālatbildību uz personām, kuras tieši vai netieši ir atbildīgas par ierobežojumu pārkāpšanu, nodrošinot azartspēļu pakalpojumus, ja kriminālatbildības individuālais apmērs ir ierobežots attiecībā uz personām, kuras zināja vai kurām bija jāzina, ka viņu darbības veicina pārkāpuma izdarīšanu.

37 — Spriedums lietā *Dickinger* un *Ömer* (minēts iepriekš 17. zemsvītras piezīmē, 32. un 43. punkts un tajos minētā judikatūra).

38 — 2012. gada 21. jūnija spriedums lietā C-5/11 *Donner*.

39 — 2012. gada 5. septembra spriedums lietā C-42/11 *Lopes Da Silva Jorge* (54.–56. punkts un tajos minētā judikatūra).

3. jautājums

80. Ar savu trešo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai ar LESD 56. pantu un/vai Hartas 16., 47. un 50. pantu, un/vai ES tiesību vispārējiem principiem netiek pieļautas valsts tiesību normas, ar kurām ir noteikts vai nu kriminālsods, vai administratīvs sods par tiesību pārkāpumiem, bet kas neļauj personai iepriekš gūt skaidrību, saskaņā ar kuru tiesību normu tā tiks apsūdzēta.

81. Manā skatījumā ar Hartas 50. pantu nav aizliegtas šādas tiesības normas. No Tiesā iesniegtajiem materiāliem neizriet, ka apgalvojums par to, ka pastāv dubultas sodīšanas par pārkāpumu risks, būtu pamatots. Pārkāpums tiek izskatīts vai nu administratīvās, vai krimināllietu tiesās. Šķiet, ka *StGB* ir piemērojams attiecībā uz azartspēlēm, kuru likmes ir EUR 10 vai vairāk, un “spēļu virknēm” ar individuālajām likmēm, kuru kopējā summa kumulatīvi pārsniedz EUR 10. Pretējā gadījumā pārkāpums tiek izskatīts kā administratīvs pārkāpums saskaņā ar *GSpG* normām.

82. Vienīgi tad, kad ir zināmi konkrētās lietas fakti, ir iespējams noteikt, vai tie izraisa administratīvu pārkāpumu (prettiesiskas azartspēles ar likmēm, kas ir mazākas par EUR 10, un kas nav spēļu virknes) vai kriminālpārkāpumu (prettiesiskas azartspēles ar likmēm, kas pārsniedz EUR 10, vai likmēm, kuras veido daļu no spēļu virknes [likmēm]). Tā kā dažādas tiesību normas ir piemērojamas dažādiem faktiskajiem apstākļiem, rodas tiesiska nenoteiktība.

83. Hartas 47. pants, kurā ir atzītas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un uz taisnīgu tiesu, nav pārkāpts apstākļos, kad pārkāpumā apsūdzētajai personai ir piekļuve tiesai, vai tā būtu administratīvā, vai krimināllietu tiesa.

84. Ne LESD 56. pantā, ne Hartas 16., 47. vai 50. pantā tādējādi nav aizliegti tādi valsts tiesību akti kā pamatlietā aplūkoti, kuros noteikts, ka kriminālsodi tiek uzlikti par prettiesiskiem azartspēļu pakalpojumiem, kuru likmes ir EUR 10, un spēļu virknēm ar zemākām individuālām likmēm, kuru kopējais apmērs kumulatīvi pārsniedz EUR 10, savukārt administratīvie sodi tiek piemēroti par prettiesiskiem azartspēļu pakalpojumiem ar likmēm, kuras ir mazākas par EUR 10.

4. jautājums

85. Ar savu ceturto jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai LESD 56. pants un/vai Hartas 15.–17. un 50. pants nepieļauj tādus sodus, kuri noteikti *GSpG* 53., 54. un 56.a pantā un ietver azartspēļu automātu konfiscēšanu un iznīcināšanu un uzņēmuma slēgšanu.

86. Kā es jau norādīju⁴⁰, ja dalībvalsts nosaka ierobežojumu, kuru pamato primāri sabiedrības interešu apsvērumi un kurš tādējādi nav aizliegts ar LESD 56. pantu, šī dalībvalsts var arī likt ievērot šo ierobežojumu, uzliekot sodus katru reizi, kad tas tiek pārkāpts. Šiem sodiem tomēr ir jābūt saderīgiem ar samērīguma principu un pamattiesībām.

87. No iesniedzējtiesas rīkojumā par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izklāstītajiem lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem izriet, ka, ja azartspēles, izmantojot spēļu automātus, tikušas organizētas bez licences, spēļu automāts automātiski tiek konfiscēts un pēc tam iznīcināts. Nešķiet, ka tiesību normas, saskaņā ar kurām tiek veiktas šīs darbības, pieļautu jebkādu alternatīvu darbību, kas ir atkarīga no spēļu automāta īpašnieka vai jebkuras personas, kurai ir interese attiecībā uz šo spēļu automātu, vainas pakāpes vai likumpārkāpuma smaguma. Ne ar jebkādu aizstāvību par noziedzīgiem nodarījumiem vai vainu mīkstinošiem apstākļiem, uz kuriem persona, kurai ir interese attiecībā uz spēļu automātu, vēlētos balstīties, acimredzot nevar tikt panākts cits rezultāts.

40 — Skat. iepriekš 74. punktu.

88. Ja patiešām būtu tā, ka sods nevarētu tikt piemērots, lai atspoguļotu tādus elementus kā vainas pakāpe, tas nebūtu samērīgs un līdz ar to būtu pretrunā LESD 56. pantam, kā arī Hartas 15., 16. un 17. pantam. Tomēr tas ir jāpārbauda dalībvalsts tiesai (manā skatījumā Hartas 50. pantam nav nekādas nozīmes attiecībā uz šo jautājumu).

89. Tieši pretēji, šķiet, ka *GSpG* 56.a pantā ir paredzēts, ka lēmums slēgt uzņēmumu ir diskrecionārs. Ņemot vērā rīcības brīvību šīs pilnvaras izpildē, lēmums par uzņēmuma slēgšanu var tikt pieņemts apstākļos, kad tas ir samērīgs sods. Tādējādi es neuzskatu, ka ar LESD 56. pantu netiek pieļauts *GSpG* 56.a pants kā tāds. Valsts tiesai ir jāpārbauda, vai praksē pilnvaras patiešām tiek izmantotas, atbilstoši ņemot vērā attiecīgos apstākļus un tādējādi ar nepieciešamo fleksibilitāti nodrošinot atbilstību samērīguma pārbaudei.

Secinājumi

90. Ņemot vērā šos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich* (Austrija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) LESD 56. pants nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietās aplūkotais, saskaņā ar kuru vienīgi ierobežots skaits licenču turētāju var rīkot azartspēles, ja vien šis ierobežojums nav pamatots ar tādiem primāriem sabiedrības interešu mērķiem kā patērētāju aizsardzība un/vai noziedzības novēršana, konsekvēnti un saskaņoti, ņemot vērā pastāvošo licenču turētāju komercpolitiku, ir vērsti uz šī mērķa sasniegšanu un ir samērīgi. Tas, vai šie kritēriji ir izpildīti, ir jānosaka valsts tiesai. Ciktāl ierobežojums atbilst šiem kritērijiem, tas nav aizliegts ar Hartas 15., 16. vai 17. pantu;
- 2) LESD 56. pants un Hartas 15., 16. un 17. pants neaizliedz tiesību normu, kas paplašina kriminālatbildību uz personām, kuras tieši vai netieši ir atbildīgas par ierobežojumu pārkāpšanu, nodrošinot azartspēļu pakalpojumus, ja kriminālatbildības individuālais apjoms ir ierobežots attiecībā uz personām, kuras zināja vai kurām bija jāzina, ka to darbības sekmē pārkāpuma izdarīšanu;
- 3) Ne LESD 56. pants, ne Hartas 16., 47. vai 50. pants tādējādi neaizliedz tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietās aplūkotais, kurā noteikts, ka kriminālsodus uzliek par prettiesiskiem azartspēļu pakalpojumiem, kuru likmes ir EUR 10, un “spēļu virknēm” ar zemākām individuālajām likmēm, kuru kopējais apmērs kumulatīvi pārsniedz EUR 10, savukārt administratīvie sodi tiek piemēroti par prettiesiskiem azartspēļu pakalpojumiem ar likmēm, kuras ir mazākas par EUR 10;
- 4) LESD 56. pants un Hartas 15., 16. un 17. pants nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru spēļu automāti, kuri tiek izmantoti nelicencētām azartspēlēm, tiek automātiski konfiscēti un iznīcināti, nepastāvot cita risinājuma iespējai atkarībā no monētu automāta īpašnieka vainas pakāpes un/vai pārkāpuma smaguma. Taču LESD 56. pants un Hartas 15., 16. un 17. pants neaizliedz valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru dalībvalstij ir rīcības brīvība slēgt uzņēmumu, kurā sabiedrībai ir padarīti pieejami nelicencēti spēļu automāti.